

DPN 5819

Title : अपरोक्षानुभूति APAROKṢĀNUBHŪTI

Run. No. 6510

Cat. No. ६५०

Micro. No.

Subject काव्य : / Poem :
ज्ञान philosophy

Religion : Hindu / Bauddha

Language : Skt. / New. / Nep. / Skt. - New. / Maith. - New. / New. - Nep. /

Size in cms. 26 x 11

Folios 1-7

Lines (in a page) 9

Compl. / Incompl.

Chapt. / act / verses 1-44

Author / translator Śaṅkarācārya श्रीमद्वाङ्मयः Scribe / donor

Date: NS / SS / VS / KS

Ruler / place

Script : New. / Dev. / Bhuj. / Ran. /

Illus. :

Material : palmleaf / paper / thiyasaphu / one side yellow

Condition : fine / damaged by worms, rats, water /

Beginning, colophon, post-colophon :

↓
श्री गणेशाय नमः ॥ ॥ श्री ह्रीं पद्मानुमुपदेवामिह ॥ आपकं सर्वलोकानां काणं तं नमाम्यहं ॥ १ ॥
अपरोक्षानुभूति वै प्रोचते मोक्ष सिद्धये ॥ सद्भिरेव प्रयत्नेन वीक्षणीया मुहुर्मुहुः ॥ २ ॥

Cms.

5

10

15

20

समाप्ति / colophon

इति श्री मच्छंकाचार्य विचिता अपोका उद्देशः संपूर्ण ॥ ॥ अमृत ॥

२०. अपेक्षानुशील ६

१४

cms.

5

10

15

20

25

अ.प
९

श्रीगणेशायनमः॥ ॥ श्रीहरिप्रमानन्दमुपदेशामीश्वरं॥ व्यापकं सर्वलोकानां कारणं तं नमाम्यहं॥ १॥ अपरोक्षानुभूतिर्वै
श्राच्यते सोक्षसिद्धये॥ सद्भिरेव प्रयत्नेन वीक्षणीया मुहुर्मुहुः॥ २॥ स्ववर्गाश्रमधर्मेण तपसा हरितो यथा तत्॥ साधनं प्रभवेत्युं
सां वैराग्यादिचतुष्टयम्॥ ३॥ ब्रह्मादिस्थावरांते सुवैराग्यं विषयेषु नु॥ यथैव काकविष्टायां वैराग्यं तद्विनिर्मलम्॥ ४॥ नित्यमा
त्मस्वरूपं हि दृश्यं तद्विपरीतम्॥ एवं यो निश्चयः सम्पन्नः विवेको वस्तुनः स वै॥ ५॥ सदैव वासनात्यागः शमो यामिति शब्दितः॥ निग्रहो
वाह्यवृत्तीनां दमस्तथाभिधीयते॥ ६॥ विषयेभ्यः परावृत्तिः परमोपरतिर्हि सा॥ सहनं सर्वदुःखानां तितिक्षा सा शुभामता॥ ७॥
निगमाचार्यवाक्येषु भक्तिः श्रेष्ठेति विश्रुता॥ चैतैकाग्रं तु स ह्यस्ये समाधानमिति स्मृतं॥ ८॥ संसारबंधनिर्मुक्तिः कथं स्यात्
मेकदा विभे॥ इतिया सुदृढा बुद्धिर्वैक्तव्या सा मुमुक्षुता॥ ९॥ उक्तसाधनयुक्तेन विचारः पुरुषेणा हि॥ कर्तव्यो ज्ञानसिद्धा
र्थमात्मनः शुभमिदं॥ १०॥ नोत्पद्यते विना ज्ञानं विचारेणान्मसाधनेः॥ यथा पदार्थभावं हि प्रकाशेन विना क्वचित्॥ ११
कोहं कथमिदं जातं को वै कर्ता स्य विद्यते॥ उपदानं किमस्तीह विचारः सोयमीदृशः॥ १२॥ नाहं भूतगणो देहो नाहं चाक्षराणा

९

नथा॥ यतद्विलक्षणाः कश्चिद्विचारः सोयमीदृशः॥ १३॥ अज्ञानप्रभवं सर्वज्ञानेन प्रविलीयते॥ संकल्पो विविधः कर्त्ता विचारः सोय
मीदृशः॥ १४॥ एतयो र्यदुपादानमेकं सूक्ष्मं सदव्ययं॥ यथैव मृदघटादीनां विचारः सोयमीदृशः॥ १५॥ अहमेकोपि सूक्ष्मश्च ज्ञाता
साक्षी सदव्ययः॥ तदहं नात्र संदेहो विचारः सोयमीदृशः॥ १६॥ आत्मा विनिष्कलो ह्येको देहो बहुभिरावृतः॥ तयो रैक्यं प्रपश्यंति कि
मज्ञानमतः परं॥ १७॥ आत्मानियामकश्चात्तदेहोवाह्यो नियामकः॥ तयो रैक्यं प्रपश्यंति किमज्ञानमतः परं॥ १८॥ आत्मा ज्ञानमयः
प्रायो देहो मांसमयोऽशुचिः॥ तयो रैक्यं प्रपश्यंति किमज्ञानमतः परं॥ १९॥ आत्मा प्रकाशकः स्वच्छो देहस्तामस उच्यते॥ तयो रैक्यं
प्रपश्यंति किमज्ञानमतः परं॥ २०॥ आत्मानित्यो हि सद्रूपो देहो नित्यो ह्यसन्मयः॥ तयो रैक्यं प्रपश्यंति किमज्ञानमतः परं॥ २१
आत्मानस्तत्र काशत्वं यत्पदार्थविभासनं॥ नाग्न्यादिदीप्तिवदीप्तिर्भवत्पां ध्यं यतो निशि॥ २२॥ देहो हि मित्ययं मूढो धृत्वा नित्य
त्पहोजनः॥ समाय मित्यपि ज्ञात्वा घटद्रव्येव सर्वदा॥ २३॥ ब्रह्मेवाहं समः शान्तः सच्चिदानन्दलक्षणाः॥ नाहं देहो ह्यसद्रूपांश
नमित्युच्यते बुधैः॥ २४॥ निर्विकारो निराकारो निर्वशाहमव्ययः॥ नाहं देहो ह्यसद्रूपो ज्ञानमित्युच्यते बुधैः॥ २५॥ निगमयोनि

२१

राभासो निर्विकटो ह माततः ॥ नाहं देहो ह्यसद्रूपो ज्ञानमित्युच्यते बुधैः ॥ २६ ॥ निर्गुणो निष्क्रियो नित्यो नित्यमुक्तो ह मच्यतः ॥ नाहं देहो
 ह्यसद्रूपो ज्ञानमित्युच्यते बुधैः ॥ २७ ॥ निर्मलो निश्चलो न तो भुद्रो ह मजरो मरः ॥ नाहं देहो ह्यसद्रूपो ज्ञानमित्युच्यते बुधैः ॥ २८ ॥ स्वदेहे
 सो भनं संतं पुरुषात्वं च सन्ततम् ॥ किं मूर्खं शून्यमात्मानं देहातीतं करो विभो ॥ २९ ॥ स्वात्मानं भृगुमूर्खं त्वं श्रुत्वा युक्त्या च पूर्य
 देहातीतं सदाकारं सुदर्शं भवादौ ॥ ३० ॥ अहं शब्देन विख्यात एक एव स्थितः परः ॥ स्थूलरूपेण कतां प्राप्तः कथं स्यादेहकः पुमान्
 ॥ ३१ ॥ अहं इदं जया सिद्धे देहो दृश्यतया स्थितः ॥ ममायमिति निर्देशात् कथं स्यादेहकः पुमान् ॥ ३२ ॥ अहं विकारहीनस्तु देहो नित्यं
 विकारवान् ॥ इति प्रतीयते साक्षात् कथं स्यादेहकः पुमान् ॥ ३३ ॥ यस्मात्पामिति श्रुत्वा तया पुरुषतत्क्षणां ॥ विनिर्गितं विमृष्टं
 न कथं स्यादेहकः पुमान् ॥ ३४ ॥ सर्वपुरुष एवेति सूक्तं पुरुषसंज्ञितं ॥ अप्युच्यते यतः श्रुत्वा कथं स्यादेहकः पुमान् ॥ ३५ ॥ असंगः पु
 रुषः प्रोक्तो देहदाराय के पि च ॥ अनंतमलसंक्षिप्तः कथं स्यादेहकः पुमान् ॥ ३६ ॥ तत्रैव च समाख्यातः स्वयं ज्योतिर्हि पुरुषः
 जः परप्रकाशो सोऽहं कथं स्यादेहकः पुमान् ॥ ३७ ॥ प्रोक्तोऽपि कर्मकारोऽन ह्यात्मा देहादितक्षणाः ॥ निश्चित्य तत्फलं भुंक्ते देह

पातादनंतरं ॥ ३८ ॥ त्रिंशच्चेनेकसंयुक्तं चलं दृश्यं विकारि च ॥ अद्याकमसद्रूपं तत्कथं स्यात्पुमानयम् ॥ ३९ ॥ एवं देहद्वयाद
 न्यत्रात्मा पुरुष इत्याः ॥ सर्वात्मा सर्वरूपश्च सर्वातीतो ह मव्ययः ॥ ४० ॥ इत्यात्मा देहभोगिनप्रपंचस्यैव सत्पता ॥ यथोक्तांत
 केशास्त्रिंशत्ततः के पुरुषार्थता ॥ ४१ ॥ इत्यात्मा देहभेदे न देहात्मत्वं निवारितं ॥ इदं निदेहभेदस्य ह्यसत्त्वं स्फुरमुच्यते ॥ ४२ ॥
 चैतन्यस्यैकरूपत्वाद्देहो युक्तो न क हि चित् ॥ जीवत्वं च मृत्वा ज्ञेयं ज्योसर्पग्रहो यथा ॥ ४३ ॥ रज्ज्वज्ञानात्क्षणेनैव दृष्टुर्हि स
 र्पिणी ॥ भाति तद्वद्विजिः साक्षाद्विधाकारेण केवल ॥ ४४ ॥ उपारानं प्रपंचस्य ब्रह्मणो न्यूनं विद्यते ॥ तस्मात्सर्वप्रपंचो यं ब्रह्मेवा
 स्ति न वेत्तार ॥ ४५ ॥ व्याप्य व्यापकता मिथ्या सर्वमात्मेति शासनात् ॥ इति ज्ञाते परे तत्त्वे भेदस्यावसरः कुतः ॥ ४६ ॥ श्रुत्या नि
 वारीतं नूनं नानात्वं स्वमुखेन हि ॥ कथं भासो भवेदस्यः स्थिते चाद्वयकारणे ॥ ४७ ॥ दीवोऽपि विहितः श्रुत्या मृत्योर्मृत्युं स
 गद्वति ॥ इह पश्यति नानात्वं मायया वंचितो नरः ॥ ४८ ॥ ब्रह्मणः सर्वभूतानि जायंते परमात्मनः ॥ तस्मादेतानि ब्रह्मेव भ
 वंतीत्यवधारयेत् ॥ ४९ ॥ ब्रह्मेव सर्वनामानि रूपाणि विविधानि च ॥ कर्मणोऽपि समग्राणि विभर्तीति श्रुतिर्जगो ॥ ५०

सुवर्गाजायमानस्य सुवर्गात्वं च शाश्वतं ॥ बुद्धिगो जायमानस्य बुद्धित्वं च तथा भवेत् ॥ ५१ ॥ स्वल्पमप्यंतरं कृत्वा जीवात्माप
 रमात्मनो ॥ यः संतिष्ठति मूढात्मा भयं तस्यापि भाषितम् ॥ ५२ ॥ यत्राज्ञानाद्देवैर्देतमितरस्तत्र पश्यति ॥ आत्मत्वेन य
 दसर्वे नैतरस्तत्र चारावपि ॥ ५३ ॥ यस्मिन् सर्वाणि भूतानि ह्यात्मत्वेन विजानतः ॥ नैतस्य भवेन्मोहो न च शोको द्वितीयतः
 ॥ ५४ ॥ अयमात्मा हि ब्रह्मैव सर्वात्मकतया स्थितः ॥ इति निर्द्धारितं श्रुत्वा बृहदारण्यकसंस्थया ॥ ५५ ॥ अनुभूतोऽप्य
 यं लोको व्यवहारक्षमोऽपि सन् ॥ असदूपो यथा स्वप्न उत्तरक्षणावाधतः ॥ ५६ ॥ स्वाप्नो जागरणोऽतीतः स्वप्नेऽपि जाग
 रणं हि ॥ द्वयमेव तयोनास्ति तयोऽपि भुभूयो न च ॥ ५७ ॥ त्रयमेव भवेन्मिथ्या गुरात्रयविनिर्मितं ॥ अस्पृष्टा गुराती
 तो नित्यो ह्येकः शिवात्मकः ॥ ५८ ॥ यथा मृदि घटाभातिः शुक्लो वा रजतस्थितिः ॥ तद्वद्बुद्धिगो जीवत्वं वीक्ष्य मा
 र्गान न पश्यति ॥ ५९ ॥ यथा मृदि घटो नाम कनकं कुराडताभिधाय ॥ शुक्लोऽहिरजकरव्यातिर्जविशदस्तथापरे ॥ ६०
 यथैव व्योम्नि नीलत्वं यथानीरं मरुत्स्थिते ॥ पुरुषत्वं यथा स्थारो जलद्विधे चिदात्मनि ॥ ६१ ॥ यथैव शून्ये वेतालो गं

वर्वाणां पुंयथा ॥ यथा काशश्चिद्वत्तद्वत्सत्पेजगत्स्थितं ॥ ६२ ॥ यथा तरंगकद्वौ तेर्जलमेव स्फुरन्त्यतम् ॥ पात्ररूपेणातां
 मंहि ब्रह्माण्डां द्यौस्तथात्मता ॥ ६३ ॥ घटनास्मा यथा पृथ्वी पटनास्मा हितं तव ॥ जगन्नास्मा चिदाभाति ज्ञेयतत्तदभावतः
 ॥ ६४ ॥ सर्वोऽपि व्यवहारस्तु ब्रह्मणा क्रियते जने ॥ अज्ञानान्न पि जानंति मूढे हि घटादिक ॥ ६५ ॥ कार्यकारणानि तस्मा
 स्नेघटमृदोर्यथा ॥ तथैव श्रुतियुक्तिभ्यां प्रपंचब्रह्मणोऽपि ॥ ६६ ॥ गृह्यमाणो घटो यद्वन्मृत्तिकाया नैव वेदात् ॥ वीक्ष्य मा
 र्गोऽप्यंचैपि ब्रह्मैवाभाति भासुरं ॥ ६७ ॥ सदैवात्मा विशुद्धोऽस्ति ह्यशुद्धोऽभाति वै सदा ॥ यथैव द्विविधारज्जुर्ज्ञानिनोऽज्ञा
 निनो निश्चि ॥ ६८ ॥ यथैव मृगमयः कुंभस्तद्देहोऽपि चिन्मयः ॥ आत्मानात्मविभागोऽयं मुग्धैव क्रियते कुर्वैः ॥ ६९ ॥ सप्य
 त्वेन यथा रज्जुरजतत्वेन शुक्तिका ॥ विनिर्गीता विमूढे न देहत्वेन यथात्मता ॥ ७० ॥ घटत्वेन यथा पृथ्वी पटत्वेन
 वतंतव ॥ विनिर्गीता विमूढे न देहत्वेन यथात्मता ॥ ७१ ॥ कनकं कुराडतत्वेन तरंगत्वेन वै जलम् ॥ विनिर्गीता वि
 मूढे न देहत्वेन यथात्मता ॥ ७२ ॥ पुरुषत्वेन वै स्थारो रजतत्वेन मरीचिका ॥ विनिर्गीता विमूढे न देहत्वेन यथात्म

ता॥७३॥गृह्णन्तेनैवकाद्यानिवृद्धेनैवलोहता॥विनिर्गीताविमूढेनैवलोहत्वेनतथात्मता॥७४॥यथावृक्षविपर्ययो
 जताइवतिकस्पचित्॥तद्वदात्मनिदेहत्वंपश्यत्पज्ञानयोगतः॥७५॥पीतेनगच्छतःपुंसःसर्वभातिक्विवंचत॥तद्वदात्म
 निदेहत्वंपश्यत्पज्ञानयोगतः॥७६॥चक्षुर्भ्यांभ्रमशीलाभ्यांसर्वभातिभ्रमात्मकं॥तद्वदात्मनिदेहत्वंपश्यत्पज्ञानयोग
 तः॥७७॥पीतत्वंहियथाशुभेदोवाइवतिकस्पचित्॥तद्वदात्मनिदेहत्वंपश्यत्पज्ञानयोगतः॥७८॥अतातभ्रमणे
 नैववर्तुतंभातिसूर्यवत्॥तद्वदात्मनिदेहत्वंपश्यत्पज्ञानयोगतः॥७९॥महत्वेसर्ववस्तूनांमरात्त्वंह्यतिदूरतः॥तद्वदा
 त्मनिदेहत्वंपश्यत्पज्ञानयोगतः॥८०॥सूक्ष्मत्वेसर्वभावानांस्थूलत्वंचोपनेत्रतः॥तद्वदात्मनिदेहत्वंपश्यत्पज्ञान
 योगतः॥८१॥काचभूमौजलत्वंवाजलभूमौचकाचता॥तद्वदात्मनिदेहत्वंपश्यत्पज्ञानयोगतः॥८२॥यद्वदग्नौ
 मणित्वंहिमणोवावहितांपुमान्॥तद्वदात्मनिदेहत्वंपश्यत्पज्ञानयोगतः॥८३॥अश्वेषुसत्सुधावत्सुमोधावतिभाति
 वै॥तद्वदात्मनि॥८४॥यथैवदिग्विपर्ययोमोहाइवतिकस्पचित्॥तद्वदात्मनि॥८५॥यथाजलेशशिभातिव
 सो

चतज्वेनकस्पचित्॥तद्वदात्मनि॥८६॥एवमात्मन्यविद्यातेदेहाध्यासोहिजायते॥सयेवात्मापरिज्ञानाद्वीर्यतेचप
 रात्मनि॥८७॥सर्वमात्मर्तयाज्ञानंजगत्स्थावाजंगमं॥अभावात्सर्वभावानांदेहानांवात्मनाकृतः॥८८॥आत्मानं
 सततंज्ञानकालंनयमहामते॥आरक्षमखितंभुजंनोद्वेगंकर्तुमर्हसि॥८९॥उत्पन्नेप्यात्मविज्ञानेप्रारब्धंनैवमुं
 वति॥इति यच्छ्रूयतेज्ञानेनचिरात्क्रियतेकुना॥९०॥ज्ञात्वाज्ञानोद्वेगद्वंद्वं प्रारब्धंनैवविद्यते॥देहादीनामसत्त्वा
 नुयथास्वप्नोविबोधतः॥९१॥कर्मजन्मांतरीयंयन्प्रारब्धमिजिकीर्तितं॥तत्तुजन्मांतराभावान्पुंसानेवास्ति
 कर्हिचित्॥९२॥स्वप्नदेहोयथामध्मेज्जथैवायंहिदेहकः॥अध्मेज्जस्यकृतोजन्मजन्माभावेस्थितिःकृतः॥९३॥
 उपादानंप्रपंचस्पृष्टागडस्पेवकस्पृते॥अज्ञानंचैववेदांतेज्जस्मिन्नद्वेकविश्वता॥९४॥यथाज्जुंपरित्यज्यसर्पिणं
 क्लान्तिवैभ्रमात्॥तद्वत्तत्पमविज्ञायजगत्पश्यतिमूढधीः॥९५॥रूपरूपेपरिज्ञानेसर्परवाडंनतिसृति॥अवि
 क्षानेतथाज्ञानेप्रपंचेशून्यतांगते॥९६॥देहस्यापिप्रपंचत्वात्प्रारब्धावस्थितिःकृतः॥अज्ञानिजनबोधार्थप्रारब्ध

25

15

वक्तिवैश्रुतिः॥६०॥क्षीयंते चास्मकमोगितस्मिन् दृष्टे परावरो॥बुद्धत्वं तन्निषेधार्थं श्रुत्वा गीतं वयस्फुल्लम्॥६१॥उच्यते
 अप नैजैर्वताश्चैतन्नदानर्थं द्वागमः॥वेदां त^{मत}हानं वयतो ज्ञानमिति श्रुतिः॥६२॥त्रिपञ्चांगान्यथो वक्ष्ये पूर्वोक्तस्य हित
 ५ ध्ये॥नैश्च सर्वैः सदा कार्यं निदिध्यातमेव तु॥१००॥नित्याभ्यासादृते प्राप्तिर्न भवेत्स विदात्मनः॥तस्माद्ब्रह्मनिदि
 ध्यासे जिज्ञासुः श्रेयसे चिरं॥१०१॥यमो हि नियमस्यागोमौ न देशश्च कालता॥आसनं मूलबंधश्च देहसाम्यं च दृक्
 स्थितिः॥१०२॥प्राणसंयमनं चैव प्रत्याहारश्च धारणा॥आत्मध्यानं समाधिश्च प्रोक्तान्यंगानि वै क्रमात्॥१०३॥स
 र्वं ब्रह्मेति विज्ञानादिद्वियगमसंयमः॥यमो यमिति संप्रोक्तोऽभ्यसनीयो मुहुर्मुहुः॥१०४॥संज्ञातीयप्रवा
 हश्च विज्ञातीयति श्रुतिः॥नियमो हि परानन्दो नियमा क्रियते बुधैः॥१०५॥त्यागप्रपञ्चरूपस्य विदात्म
 त्वावलोकनात्॥त्यागो हि महतां पूज्यः सद्यो मोक्षमयो यतः॥१०६॥यस्माद्वाचो निवर्तते तत्र प्राप्य म
 नसा सह॥यस्यै न योगिभिर्गम्यत इवेत्स सर्वदा बुधः॥१०७॥वाचो यस्मा निवर्तते तद्वक्तुं केन शक्यते॥

10

5

प्रपञ्चो यदि वक्तव्यः सोऽपि शब्दविवर्जितः॥१०८॥इति वा तद्भवेन्नो न संतां सहजं संज्ञितं॥गिरामौ न तु वातानां प्रयुक्तं ब्रह्म
 वादिभिः॥१०९॥आदावंते च मध्ये च जनायस्मिन्न विद्यते॥येनेदं सततं व्याप्तं संदेशो विज्ञानः स्मृतः॥११०॥कलनात्स
 र्वभूतानां ब्रह्मादीनां निमेयतः॥कालशब्देन निर्दिष्टोऽत्र बाणानन्दमद्वयं॥१११॥सुखेनैव भवेद्यस्मिन्न जसं ब्रह्म वि
 जनम्॥आसनं तद्विज्ञानीयान्नेतरात्सुखनासनं॥११२॥सिद्धयत्सर्वभूतादिविश्वाधिष्ठानमव्ययं॥यस्मिन्नि
 द्वाः समाविष्टास्ते द्वे सिद्धासनं विदुः॥११३॥यन्मूलं सर्वभूतानां यन्मूलं चित्तबंधनं॥मूलबंधः सदा सेव्यो यो
 गोमो राजयोगिनां॥११४॥अंगानां समतां विद्यात्समेव ब्रह्म गितं लीयते॥नो चिन्नेव समानत्वात् सृजत्वं शु
 क्वदृक्ष्वत्॥११५॥दृष्टिं ज्ञानमयिं कृत्वा पश्येद्ब्रह्म मयं जगत्॥सादृष्टिः परमो दाराननासाय विलो
 किनी॥११६॥दृष्टदर्शनदृष्टानां विरामोऽत्र वा भवेत्॥दृष्टिस्तत्रैव कर्तव्या ननासाय विलोकिनी
 ११७॥चित्तादि सर्वभावेषु ब्रह्मत्वेनैव भावनात्॥निरोधः सर्वदृष्टिनां प्राणायामः स उच्यते॥११८

0

cms.

5

10

15

20

25

निवेदनं प्रपंचस्यैव कारव्यः समीरणाः ॥ वृहदेवास्मीति यादृतिः पूरको वायुरीरितः ॥ १९ ॥ ततः सदृतिनैश्च त्वं कुंभकः प्राण
 अप संयमः ॥ अयं चापि प्रवृत्तानामज्ञानां धाराणापीडनात् ॥ २० ॥ विषयेष्वस्मितां दृष्ट्वा मनसस्तत्र मज्जनं ॥ प्रत्याहारः स विज्ञेयो
 ६ भ्यसनीयो मुमुक्षुभिः ॥ २१ ॥ यत्र यत्र मनो याति वृक्षरास्तत्र दर्शनात् ॥ मनसो धाराणां चैव धाराणां सा परा मत्तः ॥ २२ ॥
 वृहदेवास्मीति सदृत्या निरातं वतया स्थितिः ॥ अपानादेन विख्याता परमानन्ददायिनी ॥ २३ ॥ निर्विकारा तया दृ
 न्या ब्रह्माकारतया पुनः ॥ दृतिविस्मरणां सम्पक्वमा धिर्ज्ञानसंज्ञकः ॥ २४ ॥ ६ मं वा कृतिमानंदं तावत्साध
 समभ्यसेत् ॥ वक्ष्ये यावत्क्षराणां तु संसः प्रयुक्तः स भवेत्त्वयं ॥ २५ ॥ ततः साधननिर्मुक्तः सिद्धो भवति योगि
 १५ ॥ तत्त्वरूपं न चैतस्य विषयो मनसो गिरा ॥ २६ ॥ समाधौ क्रियमाणे तु विद्याया यांति वैवर्त्तनात् ॥ अनुसं
 धानाहित्यमात्मसंभोगलात्सं ॥ २७ ॥ तत्परमं च विद्वेपो रसात्वादश्च भूयता ॥ एवं यद्विद्वद्ब्रह्म
 त्याज्यं ब्रह्म विदाशने ॥ २८ ॥ भावदृत्या हि भावत्वं शून्यदृत्या हि शून्यता ॥ ब्रह्मदृत्या हि पूर्णत्वं तथापू

र्णान्वमभ्यसेत् ॥ २९ ॥ ये हि दृतिं विद्वेत्तेनां ब्रह्माख्यापो वृत्तीषां ॥ ते तु दृथैव जीवंति पशुभिश्च समानराः ॥ ३० ॥ ये हि दृतिं विज्ञा
 नंति ज्ञात्वा विवर्द्धयंति मे ॥ ते वै सत्पुरुषा धन्या वं धास्ते भुवनत्रये ॥ ३१ ॥ ये वा दृतिः समावृत्ता परिपक्वा च सा पुनः ॥
 ते वै सद्ब्रह्मतां प्राप्नोते शेषवादिनः ॥ ३२ ॥ कुशला वल्लवा त्तायां दृतिहीनाः सुरा गिरा ॥ तेऽप्यज्ञानतमान् न पुनरा
 यांति यांति च ॥ ३३ ॥ निमित्तार्थं न तिष्ठंति दृतिं ब्रह्ममयी विना ॥ यथा तिष्ठंति वृक्षाद्याः सनकाद्याः शुकार
 यः ॥ ३४ ॥ कार्यकारणताऽन्यात्ता कारणेन हि कार्यता ॥ कारणत्वं ततो न श्येत्कार्यभावे विचारतः ॥ ३५ ॥ अ
 थ शुद्धं भवेद्भुवद्वैवावामगोचरं ॥ दृष्टव्यमदृष्टं नैव दृष्टं तेन पुनः पुनः ॥ ३६ ॥ अनेनैव प्रकारेण दृतिर्वृक्षोऽपि मित्रा
 भवेत् ॥ उदेति शुद्धचित्तानां दृतिः ज्ञानं ततः परं ॥ ३७ ॥ कारणां व्यतिरेकेण पुमानादौ विलोकयेत् ॥ अन्वयेन
 पुनस्तद्वि कार्ये नित्यं प्रपश्यति ॥ ३८ ॥ कार्ये हि कारणां पश्येत्पश्चात्कार्ये विसर्जयत् ॥ कारणत्वं ततो ग
 द्देव शिष्टं भवेत्सुनि ॥ ३९ ॥ भावितं तीव्रवैगो न यद्वसुनि स्थयात्मना ॥ पुमान्नास्ति भवेत्कीदृशं ज्ञेयं समकीटव

ॐ ॥४०॥ अदृश्यं भावरूपं सर्वमेव विदात्मकं ॥ सावधानतया नित्यं स्वात्मानं वैव भावयेत् ॥४१॥ दृश्यं
अप दृश्यं तानि त्वा ब्रह्माकारेण चिंतयेत् ॥ विद्वान् नित्ये सुखे निष्ठे ह्रिया विदुः स पूर्णया ॥४२॥ स भिगैः समा युक्तो
राजयोग उदाहृतः ॥ क्वचित्पक्षकवायराणां हठयोगेन संयुतः ॥४३॥ परिपक्वं मनो ये यो केवलं यंच सिद्धिदः ॥ गुरुदेवत भक्तानां
सर्वेषां सुख भोजवान् ॥४४॥ ॥ इति श्रीमच्छंकराचार्यविरचिता अपरोक्षानुभूतिः संपूर्णा ॥ शुभमस्तु ॥